

آموزش فداق قودک مهر دستنامه‌ی واژه‌نامه‌ی پیستانی - تصویری

دستنامه‌ی مریبان و آموزگاران

راهنمای کار با واژه‌نامه چیستانی - تصویری

کتاب واژه‌نامه‌ی چیستانی- تصویری، برای کودکان پیش دبستانی و دانش‌آموزان دبستان تدارک دیده شده است تا برای آموزش کودکان به شکل خلاق و هنروارانه و کودک محور، امکان جدیدی فراهم شود. اکنون، در آغاز هزاره‌ی سوم میلادی، کودک آموزش می‌بیند که یاد بگیرد، یاد می‌گیرد که انجام دهد و اندوخته‌های خود را به کار گیرد، یاد می‌گیرد چگونه زندگی کند که زمین و منابع آن و محیط زیست پایدار بماند، یاد می‌گیرد چگونه با دیگران در صلح و دوستی زندگی کند و فراتر از همه، بنیادهای زندگی در جامعه‌ی دانایی محور را که بر پایه‌ی گنجینه‌های اطلاعاتی ساخته می‌شود، بشناسد. یکی از ویژگی‌های آموزش مدرن پافشاری بر یادگیری در یک فرآیند شناختی است. در این گونه یادگیری، ذهن کودک از داده‌های آماده انباشته نمی‌شود، بلکه داده‌ها به گونه‌ای در اختیار کودک قرار می‌گیرد که ذهن او را برای درگیر شدن در یک فرآیند شناختی از نادانستنی‌ها به دانستنی‌ها برانگیزد. در این فرآیند، حرکت از ساده به پیچیده و دشوار است. در آموزش مدرن کودک و نوجوان باید برای رسیدن به شناخت پیچیده‌تر و گسترده‌تر، خود کوشش کند، اما ابزارهای لازم نیز در دسترس او قرار می‌گیرد. نمونه‌ای از این ابزارها، کتاب‌های مرجعی چون واژه‌نامه‌ها هستند که کودک از گام نخست آموزش، به کارگیری آن‌ها را می‌آموزد. واژه‌نامه‌های ویژه‌ی کودکان و نوجوانان باید از آغاز، برابر و سازگار با نیازهای این گروه سنی فرآوری شوند.

واژه‌نامه‌ی چیستانی- تصویری بر پایه‌ی این نگرش ساخته شده است.

این واژه‌نامه تصویری است، زیرا کودکان نیاز دارند میان مفهوم و تصویر پیوند برقرار کنند. واژه و تصویر در پیوند با یکدیگر کودک را در درک مفاهیم پایه توانا می‌سازند. هر کدام از واژه‌ها یا سرشناسه‌های این واژه‌نامه، پاسخ یک چیستان است. بلند خوانی چیستان‌ها از سوی آموزگار یا بزرگترهای خانواده و شنیدن و پاسخ دادن به آن‌ها ذهن کودک را درگیر می‌کند و هوش او از دیدگاه تحلیلی تقویت می‌شود.

شنیدن دقیق و تحلیلی یکی از عوامل چهارگانه‌ی سوادآموزی به کودک است. در روش بلندخوانی این واژه‌نامه، نخست کودکان با شنیدن دقیق آشنا می‌شوند و برای یافتن پاسخ، فرآیند پیشرفته‌ی شنیداری را که شنیدن همراه با درک و تحلیل موضوع برای پاسخ دادن است، می‌شناسد. این واژه‌نامه به کودک مفهوم اولیه‌ی طبقه‌بندی را آموزش می‌دهد. او می‌آموزد که می‌توان واژه‌ها را نیز چون بسیاری پدیده‌های دیگر از راه‌های گوناگون طبقه‌بندی کرد و به این ترتیب پدیده‌ها را بهتر شناخت. استفاده از واژه‌نامه، راهی برای هدایت کودک به جست‌وجوگری و پرورش کودک و نوجوان با نگرش پژوهشی است.

از این واژه‌نامه می‌توان برای آموزش حروف الفبا به نوآموزان دبستانی و شناخت آنان از گروه‌های واژگانی بر پایه‌ی حرف نخست و واژگان هم آغاز یا هم پایان و نیز به عنوان متن آموزش زبان فارسی و تقویت روان خوانی دانش‌آموزان دبستانی بهره گرفت.

شناسه‌ها یا تعریف‌های این واژه‌نامه، جانبدارانه نوشته شده‌اند و در آن‌ها آموزه‌های زیست محیطی، صلح و بهداشت برجسته شده‌اند.

گزینش واژگان و تصویرها در این کتاب بر مبنای دیدن بنیادی‌ترین پدیده‌های طبیعی، دست ساخت و ذهن ساخت، در پیرامون زندگی کودک بوده است.

مربیان، آموزگاران، کتابداران، پدران و مادران و دیگر کسانی که در گستره‌ی آموزش کودکان کار می‌کنند، برای تحقق هدف‌هایی که توضیح داده شد، می‌توانند به چند روش از این واژه‌نامه بهره بگیرند.

روش نخست:

تصویر سرشناسه یا مدخل را بزرگ کنند، یا خود نقاشی و رنگ آمیزی کنند و بسته به امکان یا در اختیار تک تک کودکان و دانش‌آموزان بگذارند یا یک تصویر بزرگ را به همه‌ی آن‌ها نشان دهند تا نام آن را ببرند. سپس از آنان درباره‌ی سرشناسه یا مدخل مورد پرسش، توضیح و تعریف خواسته شود. بهتر است مربی، آموزگار یا آموزشگر همه‌ی تعریف‌های داده شده را روی تخته‌ی کلاس بنویسد. پس از پایان توضیح و تعریف کودکان و دانش‌آموزان، آموزگار یا یکی از دانش‌آموزان توصیف یا تعریف سرشناسه را از روی کتاب واژه‌نامه‌ی دبستانی - تصویری بلندخوانی کند. در سال‌های آغازین دبستان، آموزگار می‌تواند از واژه‌نامه به همراه درسی که از کتاب تدریس می‌کند، برای آموزش بهتر حروف الفبا، هوش آزمایی و برطرف کردن خستگی دانش‌آموزان بهره بگیرد.

در پایان این بخش از کار، کودکان و دانش‌آموزان باید واژه را در گروه ویژه‌ی آن جای دهند.

آموزگار یا آموزشگر بهتر است به روشی عمل کند که خود کودکان و دانش‌آموزان به کامل‌ترین پاسخ (فراخور درک و گنجینه‌ی واژگانی‌شان) برسند.

نمونه: تصویر خرگوش به کودکان و دانش‌آموزان نشان داده شود.

آنان باید هر آنچه درباره‌ی خرگوش می‌دانند برای دیگران توضیح دهند.

آموزگار یا آموزشگر تعریف‌های دانش‌آموزان را روی تخته می‌نویسد.

پس از پایان کار، آموزگار یا یکی از دانش‌آموزان، سرشناسه‌ی خرگوش را از کتاب واژه‌نامه‌ی چیستانی - تصویری بلند می‌خواند.

آموزگار یا آموزشگر تعریف‌های نادرست را از تخته پاک می‌کند. آن‌گاه کودکان و دانش‌آموزان باید خرگوش را با راهنمایی آموزشگر یا آموزگار در طبقه‌بندی واژه‌ها بگنجانند. از این سرشناسه یا مدخل می‌توان هنگام آموختن حرف «خ» از کتاب فارسی اول دبستان یا درس مربوط به جانوران در کتاب علوم دبستان نیز بهره گرفت. در کنار این فعالیت می‌توان از دانش‌آموزان خواست تصویر خرگوش را بکشند و با واژه‌ی خرگوش جمله‌سازی یا داستان پردازی کنند.

روش دوم:

در این روش، آموزشگر یا آموزگار مدخل یا سرشناسه‌ی از کتاب واژه‌نامه‌ی چیستانی - تصویری بر می‌گزیند و از کودکان و دانش‌آموزان می‌خواهد هرچه درباره‌ی آن می‌دانند، برای دیگران بگویند. سپس تعریف‌ها را روی تخته می‌نویسد.

آن‌گاه خود یا یکی از دانش‌آموزان تعریف کتاب واژه‌نامه را بلند می‌خواند و تعریف‌های نادرست را از روی تخته پاک می‌کند.

پس از این مرحله، کودکان و دانش‌آموزان باید مدخل یا سرشناسه را در گروه ویژه‌ی خود جای دهند. در سال‌های آغازین دبستان می‌توان هنگام تدریس هر حرف از کتاب درسی، یک مدخل یا سرشناسه که با همان حرف آغاز می‌شود، برای دانش‌آموزان خواند. کار با مدخل‌هایی که با درس علوم و ریاضی ارتباط دارند، برای آموزش بهتر این درس‌ها سودمند خواهد بود.

در کنار این فعالیت، نقاشی از موضوع، ساختن جمله و پرداختن داستان، می‌تواند کار را برای کودکان و دانش‌آموزان گیراتر کند.

نمونه: آموزشگر یا آموزگار از دانش‌آموزان و کودکان می‌خواهد که درباره‌ی مدخل یا سرشناسه‌ی ساعت هرچه می‌دانند، بگویند.

سپس تعریف‌های داده شده را روی تخته می‌نویسد.

آن‌گاه خود یا یکی از دانش‌آموزان تعریف مدخل ساعت را از واژه‌نامه می‌خواند.

آموزگار یا آموزشگر تعریف‌های نادرست را از روی تخته پاک می‌کند.

کودکان و دانش‌آموزان ساعت را در طبقه‌بندی واژه‌ها جای می‌دهند.

هنگام آموزش حرف «س» یا آموختن ساعت و زمان از کتاب فارسی و ریاضی،

می‌توان با کار با این سرشناسه به یادگیری دانش‌آموزان کمک کرد.

در کنار این فعالیت، می‌توان از کودکان و دانش‌آموزان خواست تا از ساعت

کاردستی بسازند یا درباره‌ی آن جمله‌سازی و داستان پردازی کنند و اگر خواندن

ساعت را یاد گرفته‌اند، بگویند ساعت چند است.

در این روش که بیشتر با چیستان گویی همسانی دارد، آموزشگر یا آموزگار، تعریفی از یک مدخل یا سرشناسه را از روی واژه‌نامه برای کودکان و دانش‌آموزان می‌خواند و از آنان می‌خواهد که سرشناسه یا مدخل را تشخیص دهند.

سپس پاسخ‌های دانش‌آموزان را روی تخته می‌نویسد و از دانش‌آموزان می‌خواهد کسانی را که پاسخ درست داده‌اند، تشویق کنند.

پس از روشن شدن پاسخ درست، دانش‌آموزان باید مدخل یا سرشناسه را در گروه ویژه‌ی آن جای دهند.

نمونه: آموزشگر یا آموزگار تعریف ژله را از واژه‌نامه می‌خواند.

سپس دانش‌آموزان پاسخ را حدس می‌زنند.

آموزشگر پاسخ‌ها را روی تخته می‌نویسد.

پس از روشن شدن پاسخ درست، آموزشگر و دانش‌آموزان،

کسانی را که درست پاسخ داده‌اند، تشویق می‌کنند.

دانش‌آموزان ژله را در گروه ویژه‌ی خود جای می‌دهند.

آموزگار می‌تواند هنگام آموختن حرف «ژ» در کتاب فارسی یا درس‌های مربوط به غذا و تغذیه در

کتاب علوم دبستان، با این مدخل کار کند.

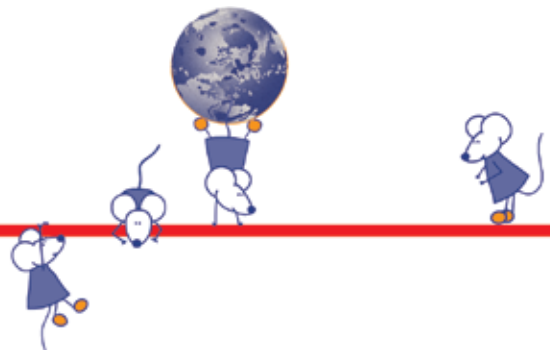
در کنار این فعالیت، آموزش دستور تهیه‌ی ژله و درست کردن و خوردن آن در مدرسه، کار را برای

دانش‌آموزان جذاب تر خواهد کرد.

پس از کار با هر کدام از این سه روش یا همه‌ی آنها، خود کودکان و دانش‌آموزان، می‌توانند با

تصویرهایی که خود می‌کشند، سرشناسه‌های جدیدی که خود بر می‌گزینند و تعریف‌هایی که از پدیده‌ها

می‌دهند، به این روش‌ها در سر کلاس کار کنند.

موسسه پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان
www.chlhistory.org
www.cheesta.com نشر چیستا
تهیه: عاطفه سلیمانی